

RAZISKOVALNA NALOGA
OŠ LOVRENC NA POHORJU

Lovrenc, povej mi zgodbo!

EKONOMIJA ALI TURIZEM

Avtorici:

Maša Petrič

Sara Petrič

Mentorica:

Helena Petrič

Somentorica:

Marija Osvald Novak

Lektorica:

Marija Osvald Novak

Lovrenc na Pohorju, 2014

Kazalo

POVZETEK	3
UVOD	4
TEORETIČNI DEL.....	5
EKSPERIMENTALNI DEL	8
A. Župnijska cerkev Lovrenc na Pohorju	11
B. Pajštva – sušilnica sadja	12
C. Cerkev sv. Radegunde.....	14
D. Čebelarski dom.....	14
E. Kip sv. Miklavža	15
F. Cerkev sv. Križa.....	16
G. Trško jedro	16
H. Marijin Studenec	18
I. Ladejenkovo - najstarejša hiša v Lovrencu	20
ZAKLJUČEK.....	21

POVZETEK

V nalogi smo raziskali kulturne, stavbne in naravne znamenitosti kraja, katerih lega bi omogočila oblikovanje krožne poti. Znamenitosti smo poslikali ali poiskali fotografije na spletu ter preverili, ali so zadostno označene. Za izbrane objekte smo zbrali ustrezne podatke iz ustnih virov in dostopne literature ter pripravili osnutek informativne table, s katerimi bi se lahko takšna pot opremila.

ZAHVALA

Za pomoč in koristne informacije se zahvaljujemo vsem krajanom, ki so nam z veseljem pomagali pri zbiranju podatkov, vsem, ki dragocene podatke o zgodovini Lovrenca objavljajo na lovrenškem spletnem forumu ter obema mentoricama.

UVOD

Lovrenc na Pohorju je trško naselje z več kot 900-letno tradicijo. Naselje, katerega pestra zgodovina zajema zanimive zgodbe, ki počasi, iz generacije v generacijo, gredo v pozabo. Če sami ne poznamo svoje zgodbe, kako jo lahko predstavimo drugim? In kako povedati zgodbo, da bo dostopna tako domačinom kot tujim popotnikom, ki jih bo pot zanesla v naš kraj. Zgodbo, ki je ne bi pripovedovale knjige, temveč kraj, z vsemi svojimi starodavnimi trškimi hišami, sakralnimi objekti in naravnimi znamenitostmi. Da bi preprost sprehod po kraju opazovalca ponesel v čas, ko so tukaj bivali samostanski menihi ali leta kasneje veleposestniki, ki so krojili usodo Lovrenčanom. Tako se je porodila ideja, ki smo jo delno uspeli realizirati v tej raziskovalni nalogi, nekaj smo pa prihranili za nadaljevanje. Naša ideja je pripraviti krožno pot po Lovrencu, na kateri bi udeleženci te poti spoznali, da se nahajajo v kraju, katerega korenine segajo daleč nazaj. V ta namen smo pobrskali po arhivu Lovrenca na Pohorju, ki se nahaja v občinski stavbi, pogovarjali smo se z zgodovinarji in Lovrenčani, ki ljubiteljsko raziskujejo zgodovino kraja preko starih fotografij, razglednic, zapisov. Obrnili smo se na starejše občane, ki v svojem spominu hranijo kakšno anekdoto, zgodbo, ali kakršen koli podatek, ki nam je pomagal pri sestavi mozaika.

Naše delo je potekalo tako na terenu, kjer smo si znamenitosti pogledali, fotografirali in o njih zapisali in izvedeli čim več, ter tudi v učilnici, kjer smo brskali po ustrezno zbrani literaturi.

Z nalogo želimo:

- raziskati naravne in kulturne znamenitosti Lovrenca ter stavbno kulturno dediščino trškega dela naselja;
- povprašati pri ljudeh o zgodbah, ki se ustno prenašajo o izbranih objektih;
- raziskati, ali so ti objekti ustrezno označeni;
- izdelati zemljevid krožne sprehajalno-učne poti;
- pripraviti osnutek informacijske table.

Naše hipoteze so bile:

- Vemo, da ima Lovrenc številne kulturne, stavbne in naravne znamenitosti, vendar predvidevamo, da niso dobro označene in jih naključen turist ne najde.
- Predpostavljamo, da se da oblikovati krožna pešpot po Lovrencu in najti sodoben način navigacije po tej poti.
- Predvidevamo, da se v literaturi in na spletnih straneh o znamenitostih kraja da pridobiti veliko podatkov.
- Predvidevamo, da bi bili zbrani podatki in predlagana informacijska tabla v pomoč občini pri oblikovanju sodobne turistične poti in navigacije po znamenitostih Lovrenca.

Radi bi pripravili zapise, ki bodo ljudem pričarali neko obdobje v Lovrencu. Ravno zaradi tega smo nalogo naslovili z: »Lovrenc, povej mi zgodbo.«

Želimo si, da bi z nalogo spodbudili pristojne na občini, da ustrezno označijo turistično zanimive in s stališča kulturnega varstva pomembne objekte v kraju, da bi le ti bili dostopni tako organiziranim skupinam, ki kraj obiščejo preko turistično-informativne pisarne, kakor tudi naključnim obiskovalcem kraja. Seveda si želimo tudi, da bi s pomočjo informativnih tabel spodbudili krajane, da bolj spoznajo svoj kraj.

TEORETIČNI DEL

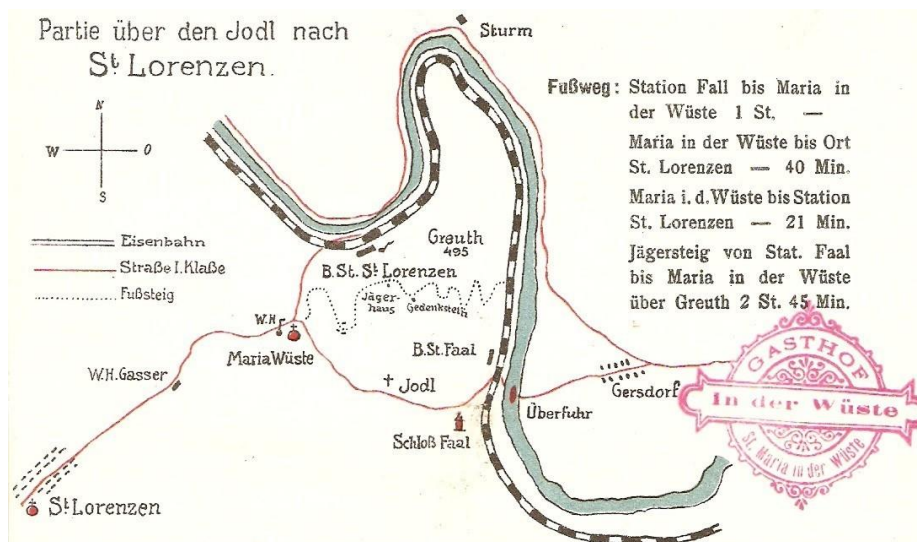
Lovrenc na Pohorju je trško naselje, ki leži na severovzhodnih obronkih Pohorja. Prvi zapisi o kraju segajo v leto 1091, ko so v naši dolini postavili svojo samostansko postojanko šentpavelski benediktinci. Upravno središče samostanske posesti so kasneje preselili na Falo, v Lovrencu pa ostaja samostanski dvor. Leta 1214 se Lovrenc organizira kot župnija, glavni dejavnik v kraju pa postane župnik, kateremu so morali tržani celo tlačaniti. Kraj po letu 1222 dobi omejene trške pravice ter tedenski sejem ob ponedeljkih. V 14. stoletju se je trg toliko razvil, da je dal v njem bogati Klavž Rotenberg leta 1381 postaviti Križevo kapelo, opat pa v naslednjem stoletju obnoviti dvor s kaščo kot sedež lovrenškega urada, zanimivega predvsem zaradi lesarstva in vinarstva. Leta 1482 je trg štel okoli 40 družin, od tega polovico obrtniških. Leta 1517 je trg dobil svojega sodnika in svoje posestvo razširil med Slepnico, Radoljno in Bednikovim grabnom, vendar pa je moral še vedno tlačaniti Fali in župniku. V 15. stoletju je bil kraj, posebej okoliške kmetije, zelo opustošen zaradi vojn s Celjani in Turki, vendar si je v naslednjem stoletju opomogel predvsem zaradi razvoja živinoreje in lesarstva.

Slika 1: Lovrenc na Pohorju leta 1911.

V 16. in 17. stoletju večino lovrenškega gospostva predstavljajo tuji. K razvoju kraja je v veliki meri prispevala leta 1627 zgrajena romarska postojanka pri Devici Mariji v Puščavi. Trg je leta 1720 in 1772 zgorel, vendar je zahvaljujoč bogatemu obrtništvu uspel obnoviti svojo podobo in v 19. stoletje vstopa kot naselje z nad sto hišami. Sredi 19. stoletja kraj dobiva lastno občinsko upravo.

Po zaslugi industrije, obrti in trgovine doživlja Lovrenc živahen razvoj. Pomembno vlogo pri tem igra cestna povezava od Puščave do Rute, kjer je okoli leta 1810 začel obratovati brod, ter povezava te ceste z železniško povezavo na Ruti.

Slika 2: Cestna povezava do Pušcave in naprej v Lovrenc okoli leta 1905.

V prvi polovici 19. stoletja so v trški okolici delovale steklarna, dva manjša rudnika, dve kovačnici in fužina z visoko pečjo in topilnico, last baronov Hacklerberga in Rasta. Po prvi svetovni vojni so se iz obrtnih obratov razvili industrijski: tovarna kos in srpov, tovarna lesne embalaže in usnjarna.

K razvoju in evropski prepoznavnosti kraja je prispeval Karel Buttner, podjetni trgovec, ki je poslopja stare steklarne preuredil v klimatsko zdravilišče, ki je gostilo visoke oficirje kraljeve vojske.

Leta 1872 je bil penzion Bitner tudi uradno proglašen za evropsko klimatsko zdravilišče.

Slika 3: Klimatsko zdravilišče Bitner okoli leta 1930.

Po drugi svetovni vojni turistično dejavnost prevzame hotel Jelen, uradno odprt na silvestrovo leta 1953. Opredeljen je bil kot hotel visoke B kategorije. Večino gostov je gostil v poletnem času, ob vikendih pa so zaslužek prinašali organizirani plesi.

Slika 4: Gostilna "Pri Jelenu".

Danes, leta 2014, je od vsega zgoraj opisanega blišča v Lovrencu ostalo malo. Gostilna, ki je ostala od kompleksa klimatskega zdravilišča, propada, hotel Jelen je porušen. Od nekdanje cvetoče industrije v kraju sta ostala objekta Marles, ki se ukvarja s predelavo lesa, in tovarna kos in srpov, danes imenovana Struc.

Zahvaljujoč svoji legi, neokrnjeni naravi, z ohranjenimi sakralnimi objekti, kulturnimi spomeniki in dokaj dobro ohranjenemu videzu trških hiš iz 19. stoletja ima Lovrenc dobre temelje za ponoven razvoj turizma. Ohranjeno dediščino je potrebno združiti in oblikovati v celovito ponudbo, saj si to kraj z več kot 900-letno tradicijo zagotovo zasluži.

EKSPERIMENTALNI DEL

Iz registra kulturne dediščine smo naredili izvleček objektov, ki predstavljajo sakralno in stavbno dediščino kraja. Izbrali smo objekte, ki so najbližje trškemu delu kraja. Omejili smo se na tiste, ki bi jih lahko združili v krožno pot, ki bi, če bi bila ustrezno označena, predstavila značilnosti in zgodovino kraja. Pomembno nam je bilo tudi, da jo lahko prehodi kdorkoli, tudi brez strokovnega vodstva.

Sakralna kulturna dediščina	Profana stavbna kulturna dediščina
Kormanovo znamenje – Činžat	Domačija Črešnik - Činžat
Štuhčec križ – Činžat	Domačija Bezjak - Kumen
Kapela sv. Ane - Kumen	Domačija Markuš – Kumen
Lamprehtova kapela – Kumen	Kapela sv. Ane – Kumen
Trjenkova kapelica – Kumen	Koresova vila- Kumen
Znamenje pri kapeli sv. Ane - Kumen	Domačija Ladejek – Lovrenc
Cerkev sv. Lovrenca – Lovrenc	Domačija Mariborska 90 – Kurja vas
Cerkev sv. Križa – Lovrenc	Domačija Pernat - Lovrenc
Cerkev sv. Radegunde - Lovrenc	Gasnerjeva hiša – Kurja vas
Kapelica na Glažučkom polju - Lovrenc	Hiša Gornji trg 16 - Lovrenc
Kip sv. Miklavža - Lovrenc	Hiša Gornji trg 31 - Lovrenc
Mauričevo znamenje -	Hiša Gornji trg 32 - Lovrenc
Pokopališka kapela - Lovrenc	Hiša Gornji trg 48 - Lovrenc
Cerkev s. Marije - Puščava	Hiša ob Radoljni 71 - Lovrenc
Karničnikova kapela - Puščava	Hiša ob Radoljni 81 - Lovrenc
Župnišče – Puščava	Hiša Spodnji trg 16 - Lovrenc
Koglerjeva kapelica - Recenjok	Hiša Spodnji trg 18 - Lovrenc
Krajcirtovo znamenje - Ruta	Hiša Spodnji trg 19 - Lovrenc
Znamenje – Ruta	Hiša Spodnji trg 2 - Lovrenc
Znamenje pri pokopališču - Ruta	Hiša Spodnji trg 8 - Lovrenc
	Kiefferjeva vila - Lovrenc
	Lešnikova vila - Lovrenc
	Mrakova hiša - Lovrenc
	Sadonikova hiša - Lovrenc
	Stara šola - Lovrenc
	Trško jedro - Lovrenc
	Zaselek Kurja vas
	Župnijska pajštva - Lovrenc
	Čandrova hiša - Puščava
	Župnijsko središče – naselje Puščava
	Župnišče
	Domačija pri Petrusi- Rdeči breg
	Kapusova hiša – Rdeči breg
	Domačija Kasjak – Rdeči breg
	Domačija Kogler- Rdeči breg
	Domačija Ropič – Rdeči breg
	Domačija Korman - Ruta

Za izhodišče naše poti smo si izbrali stavbo turistično-informativne pisarne v Lovrencu, t.i. »Manco«. Objekti, ki bi po našem mnenju bili uvrščeni v krožno pot, so:

- A. Župnijska cerkev Lovrenc na Pohorju
- B. Pajštva – sušilnica sadja
- C. Cerkev sv. Radegunde
- D. Čebelarski dom Lovrenc na Pohorju
- E. Kip sv. Miklavža
- F. Cerkev sv. Križa
- G. Trško jedro
- H. Marijin studenec
- I. Domačija Ladejenkovo

Čeprav smo prvotno bili mnenja, da bi izpostavili posamezne hiše, smo se po temeljitnem premisleku odločili, da hiše združimo v trško jedro in ga predstavimo kot celoto.

Odpravili smo se na teren in raziskali, kako so posamezni objekti označeni, in kakšna je obstoječa turistična signalizacija v kraju. Po ogledu smo ugotovili, da v kraju obstaja informativna tabla.

Slika 5: Informativna tabla.

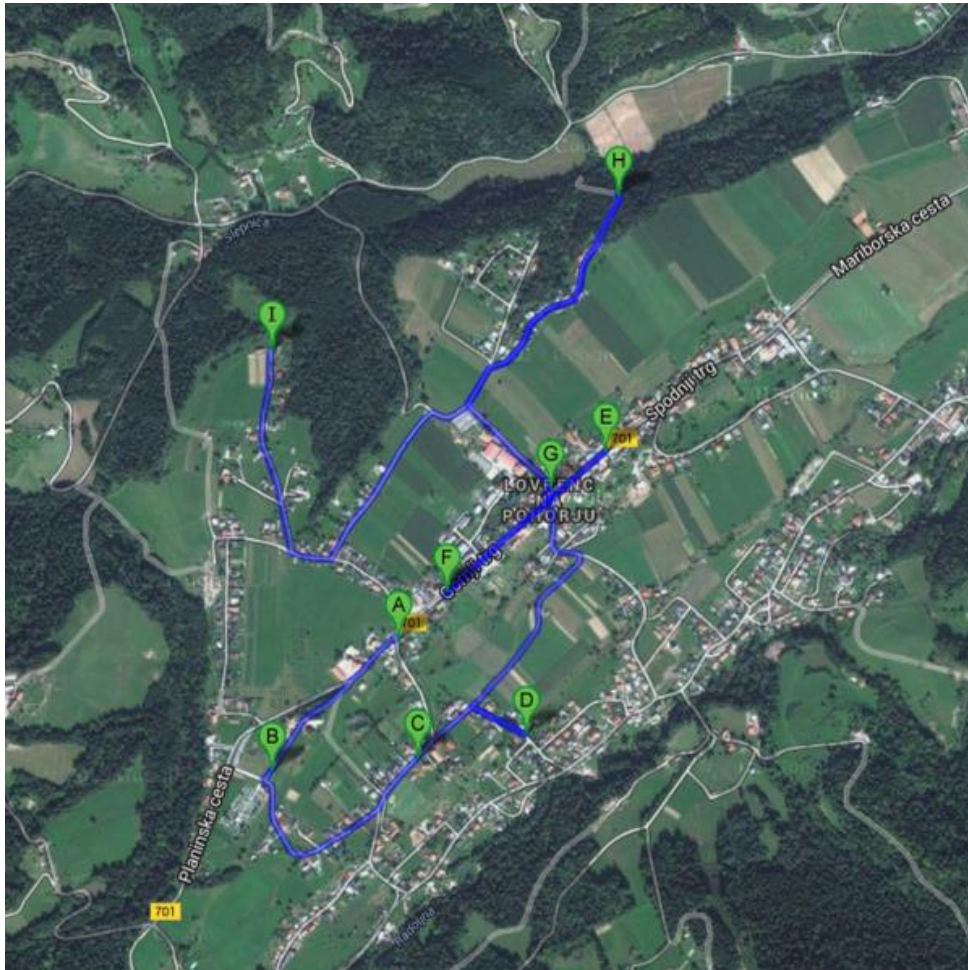

Slika 6: Naselje z označenimi turističnimi točkami.

Ugotovili smo, da je informativna tabla edina v kraju, in da so ostale turistične točke neoznačene. Na tabli obstaja tloris kraja, z nazivi in lokacijo turističnih točk, vendar je to po našem mnenju nezadovoljivo. Predvsem manjkajo oznake na posameznih lokacijah, ki bi naključnemu popotniku dale informacije o sami lokaciji ali objektu.

Po vzoru označitev kolesarskih in planinskih poti s samo QR kodo na tabli in na kažipotu bi se lahko označila tudi predlagana krožna pot.

Nato smo na karti izrisali potek poti:

Slika 7: Potek krožne poti.

Za posamezne znamenitosti oziroma točke na krožni poti smo poiskali zapise v literaturi, na spletu ter tudi povprašali pri ljudeh o zgodbah, ki se ustno prenašajo med ljudmi.

A. Župnijska cerkev Lovrenc na Pohorju

O romanski cerkvi iz prve polovice 12. st. ne vemo ničesar, zato pa imamo več podatkov o njeni gotski naslednici. K tej so prvi polovici 16. st. prizidali pet-etažni zvonik. Leta 1662 je cerkev delno pogorela, leta 1691 pa je bila na novo tlakovana. V letih od 1765 do 1766 je gradbeni mojster Jurij Stadler dal zgraditi sedanjo cerkev, ki je skoraj v celoti enovita baročna zgradba. Nova cerkev je bila posvečena leta 1811, notranjščina, ki jo dopolnjuje bogata baročna oprema, pa je bila na novo poslikana leta 1892.

Veliki oltar, dva oltarja ob slavoloku, oltar sv. Antona Padovanskega v severni kapeli prižnice ter kipi na oratoriju naj bi bili po navedbah dr. Sergeja Vrišerja delo priznanega mariborskega kiparja Jožefa Holzingerja. Cerkevna zunanjščina je obdržala svoj videz vse do zadnje prenove do leta 1997, ko so se na Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor začeli ukvarjati z gradbeno konservatorsko obnovo zunanjščine.

Slika 8: Župnijska cerkev v Lovrencu na Pohorju.

B. Pajštva –sušilnica sadja

Lovrenc je bil vedno bogat s sadjem. Nekaj so ga prodali, večino sadja pa je ostalo za domačo uporabo. Jabolka so stisnili in naredili jabolčnik, ki ga imenujejo mošt. Ta je bil glavna pijača ob delovnikih. Veliko hrušk, jabolk in sliv so posušili.

Na kmetijah so bile pogoste sušilnice sadja - pajštve, med tržani in okoliškimi kmeti pa je bila priljubljena pajštva, ki je bila župnijska last. Župnija je v njej sušila lastno sadje, uporabljali pa so jo lahko tudi ostali krajani.

Po pripovedovanju domačinov naj bi bila stara več kot 200 let. Del, kjer je sušilnica, je zidan iz kamna, prvi prostor in ostrešje pa sta lesena. Pokrita je z opečnim strešnikom. Ostrešje je leseno, takšni so tudi žebli. Kurišče je z zunanje (severne) strani, notranjost pa je razdeljena na dva dela.

V prvem delu so nalagali in prebirali sadje, drugi del je sušilnica. Na levi in desni strani so po tri lesene "dere" (lese), na katerih se je sušilo sadje. Dere so bile na lesenih valjih, tako da jih je bilo mogoče pomikati in so na njih lahko nalagali sadje.

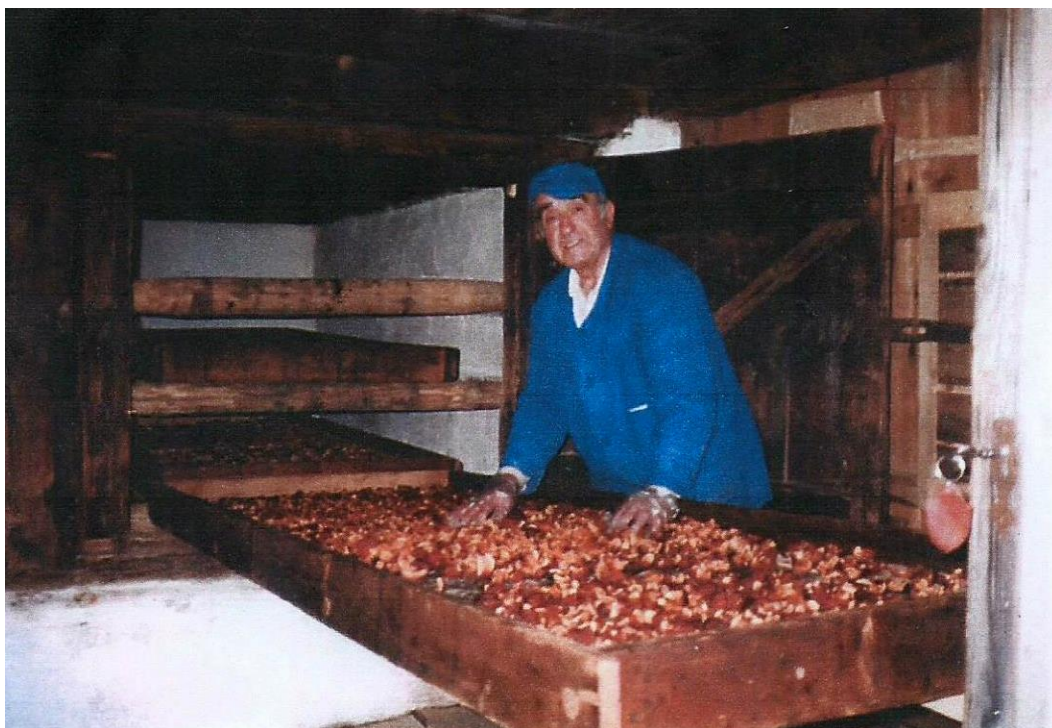
Sadje za sušenje so doma očistili in pripravili. Jabolka so narezali na štiri dele, slive - "čvešple" - so pustili cele, hruške so sušili cele ali pa so jih prerezali na polovico.

Kdor je želel sušiti sadje, je moral s sabo pripeljati drva. Za sušenje je skrbel hlapec iz župnišča. Počasen ogenj je gorel dan in noč. Po navadi se je sadje sušilo dva do tri dni. Vmes ga je bilo treba obračati in prebirati. Pajštvo so uporabljali še do začetka petdesetih let. Pred leti so jo obnovili in v njej se je ponovno začelo sušiti sadje; vendar danes le redki krajani poznajo in obvladajo pravilni postopek sušenja, zato žal sameva.

Suha jabolka so imenovali "platiči", hruške pa "kloce". Suho sadje so jedli za malico, pogosto pa so skuhalih kompot, ki je vseboval dovolj naravnega sladkorja. Skupaj s kruhom so ga jedli za večerjo ali malico. Suho sadje so kuhali v redkem koruznem zdrobu. To jed so imenovali "turška župa". Najbolj priljubljeno je bilo suho sadje v sadnem kruhu - "klecprotu".

Slika 9: Sušilnica sadja – Pajštva.

Slika 10: Sušenje sadja v Pajštvi.

C. Cerkev sv. Radegunde

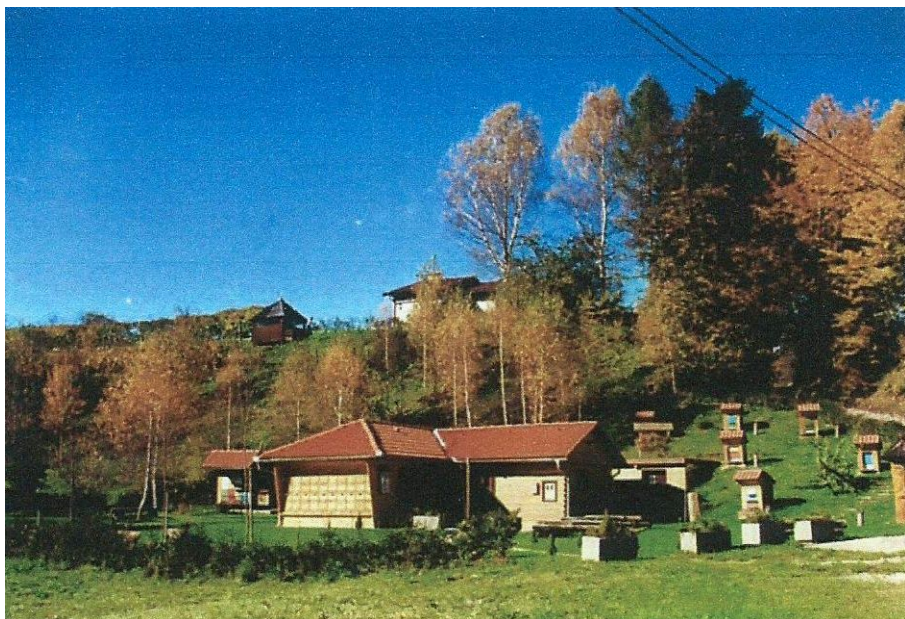
Cerkev sv. Radegunde se prvič omenja leta 1617 v zapisniku opata Hieronima Marchstallerja, vendar kronist župnijske kronike domneva, da je cerkev mnogo starejša, in da je služila za bogoslužje v času prenavljanja župne cerkve sv. Lovrenca. Okoli cerkve se je nahajalo obzidano pokopališče, ki so ga opustili na začetku 19. stoletja. V času jožefinskih reform je cerkev na dražbi kupil tržan Jakše in jo podaril lovrenški občini. Kot zanimivost lahko dodamo, da je to po nam znanih podatkih edina cerkev na Slovenskem, ki je v lasti občine.

Slika 11: Cerkev Sv. Radegunde.

D. Čebelarski dom

Ob 75-letnici obstoja čebelarske organizacije, leta 1996, je bil zgrajen čebelarski dom z gozdarsko in čebelarsko učno potjo. Gozdarska učna pot prikazuje avtohtone rastlinske vrste Pohorja. Predstavljena je tudi pot medovitih rastlin. Čebelarska učna pot prikazuje zgodovinski razvoj panjskih sistemov (Kranjičev panj, Kirarjev panj, AŽ panj, LR panj). V panjih je večkrat uporabljeno steklo, tako da je mogoč pogled v notranjost.

Slika 12: Čebelarski dom s panji.

E. Kip sv. Miklavža

Ob cesti v Gornjem trgu stoji znamenje sv. Miklavža, zaščitnika splavarjev. Spominja na sedež splavarskega ceha v kraju. K znamenju so nosili darove v zahvalo za srečno vrnitev s poti po Dravi. Kamnit baročni kip je delo Jožefa Strauba iz leta 1754. Med obema vojnama je kip še stal bliže Jegrovi hiši. Zaradi rekonstrukcije ceste je bil prestavljen na sedanje mesto.

Slika 13 Kip sv. Miklavža.

F. Cerkev sv. Križa

Cerkev je osrednji kulturni spomenik lovrenškega trga. Prva omemba te cerkve sega v leto 1389, današnja arhitektura cerkve pa je iz leta 1659. Cerkev se lahko pohvali z ostanki fresk Marije in Janeza Evangelista ter z oltarjem sv. Florijana, na kateri je prva slikovna upodobitev kraja iz leta 1776.

Slika 14: Cerkev sv. Križa.

G. Trško jedro

Naselje Lovrenc na Pohorju se je razvilo okoli benediktinskega samostana, ki se prvič omenja leta 1091. Leto 1114 predstavlja čas, ko pride do ustanovitve lovrenške župnije in njene osamosvojitve. Leta 1222 kraj dobi trške pravice in pravico do sejma, kar dodatno spodbudi razvoj kraja.

Skozi vsa ta stoletja se je videz kraja spreminjal. K njegovemu današnjemu izgledu sta botrovala dva katastrofalna požara, leta 1720 in 1821, zapisana v gasilski kroniki kraja. Oba požara sta bila za kraj usodna, saj je požar zaradi vetrovnega vremena zajel in uničil skoraj ves trg. Požar je bil vzrok množičnemu obnavljanju hiš, ki so bile sprva lesene. Na številnih hišah so še danes vidne letnice obnove. Te so ponavadi zabeležene nad vhodnimi vrati hiš in so zavidljive starosti (npr. 1826 – 1837). Hiše v trgu so si verjetno podobne, ker jih je morda postavljaj isti mojster, ali pa so zanje izdelali le en načrt, ki so ga deloma prilagajali. Zato, ker so letnice na nekaterih kletnih vratih starejše od letnic na vhodnih vratih, sklepamo, da so hiše stale že prej, vendar so v letih po požaru 1821 dobile obliko, ki jo imajo danes. Sedanjo podobo je trgu dal sposobni župan in glažutar Franc Tappeiner, ki je v letih županovanja (od 1850 dalje) dal zgraditi cesto skozi trg. Prav tako je obnovil trško hišo za sodišče in javni urad.

V prvi polovici 19. stoletja so v trški okolici delovale steklarna, dva manjša rudnika, dve kovačnici, in fužina z visoko pečjo in topilnico, last baronov Hacklerberga in Rasta. Trške hiše so naseljevali bogati obrtniki, priseljenci iz Nemčije, Češke in Italije. Spremembe trškega jedra je mogoče spremljati skozi zbrane lovrenške razglednice, ki jih na lovrenškem spletnem forumu objavljajo krajani.

Slika 15: Občinska stavba nekoč.

Slika 16: Občinska stavba danes.

Slika 17: Trško jedro nekoč.

H. Marijin studenec

Čeprav se Lovrenc na Pohorju lahko pohvali z mnogimi naravnimi znamenitostmi (tukaj je vredno izpostaviti Lovrenška jezera, največje visoko barje v Sloveniji), je Marijin studenec naravna znamenitost, ki je najbližje trškemu jedru kraja in ga je kot takega mogoče umestiti v našo krožno pot.

Izvir se nahaja v gozdu, pod naseljem Gaberca in nad potokom Slepnica. Je naraven izvir, za katerega je značilno, da je temperatura vode vedno enaka, da pozimi nikoli ne zamrzne in prav tako poleti ne presahne. Izvira izpod velike skalne ploskve, v katero si je vdolbel pravokotno obliko. O izviru ni nobenih pisnih virov, zato smo pri starejših krajanih poizvedovali po kakšni zgodbi iz omenjenega kraja. Zgodbo, ki pripoveduje o nastanku studenca, nam je zaupala gospa Marta Kovačec, ki živi v bližini:

»Bila je huda zima, pred davnimi, davnimi časi, ko je po naših krajih hodila Marija. Želela je oprati plenice, vendar v bližini ni bilo vode. Naenkrat je izpod skale pritekla voda, ki je bila ravno pravšnja, da Marijo ni zeblo v roke. Pravijo, da je voda blagoslovljena. Po Mariji iz zgodbe je studenec dobil ime Marijin studenec. Studenec ima, po pričevanju krajanov, zdravilno moč, saj so včasih ljudje hodili tja po vodo za pitje, v njej pa so tudi namakali roke in boleče noge. V poletnih dneh je voda prijetno hladna, zato so jo otroci nosili ženicam na njihove, da so se odžejale.«

Slika 18: Marijin studenec.

Slika 19: Marijin studenec.

I. Ladejenkovo - najstarejša hiša v Lovrencu

Severozahodno od trga leži naselje Puša, ki je eden najstarejših zaselkov v Lovrencu. Tu stoji tudi pristna kmečka domačija - Ladejenkovo. Stavba, ki naj bi bila iz 15. stoletja, je v celoti lesena, grajena iz brun, okna so kvadratna, zaščiteni z baročnimi kovanimi mrežami. Hišo pokriva mogočna strma čopasta "šintlasta" streha. Dimnica je bila ohranjena do prve svetovne vojne, nato pa so stene pobelili z apnom. Tla so še vedno lesena.

Ladejenkova domačija stoji v Puši, naselju, ki se razprostira ob desni strani glavne ceste, ki vodi skozi Lovrenc proti Rogli. Domačijo sestavljajo stanovanjska hiša z vrtom, deloma zidan hlev in novejši kozolec - toplar, ki je posebnost za te kraje. Najbolj zanimiva je lesena cimprana kmečka hiša, ki je najstarejša v kraju. Čas njenega nastanka ni znan, vendar pa nekateri strokovnjaki, ki so si jo ogledali, trdijo, da je bila zgrajena v 16. stoletju. Prva omemba v pisnih virih se pojavlja v zemljiški knjigi, ki zajema čas od 1788 do 1825.

Hiša je grajena iz tesanih brun, iz kamna so zidane le stene ob nekdanjih pečeh. Tloris stavbe je tradicionalen: osrednja prehodna veža, iz nje so levo in desno ločeni dostopi v vse štiri prostore v hiši. Med prostoroma v baročnem delu je tudi neposredna povezava, medtem ko nekdanja dimnica nima prehoda v sosednji štibl. Že zunanji izgled stavbe kaže na to, da je nastajalo fazno. Dimnični del je starejši, zgrajen je bil mnogo pred letom 1792, ko je znana prva omemba domačije v pisnih virih. Za sedanje stanje domačije je poskrbelo predvsem dejstvo, da je od leta 1883, ko je bila v celoti prodana novemu lastniku, predstavljala predvsem domovanje najemnikom, »ofarjem«. Zaradi večjega števila najemnikov se je skozi čas večkrat prilagajala tlorisna razporeditev, pri čemer je primarni tloris ostajal razviden in nespremenjen.

Ladejenkovo je z odlokom zavarovan etnološki spomenik in je na osnovi Zakona o varstvu kulturne dediščine predviden za razglasitev za spomenik državnega pomena.

Slika 20:Ladejenkovo.

ZAKLJUČEK

Na spletnih straneh www.lovrenc.net obstaja veliko gradiva, ki bi lahko služilo za izdelavo spletne aplikacije, ki bi uporabnika popeljala na virtualni sprehod po Lovrencu.

Za označitev kulturnih in stavbnih znamenitosti kraja predlagamo, da se oblikujejo informacijske table z enotnim celostnim izgledom. Predlagamo, da bi informacijske table vsebovale:

- oznako točke kot na zemljevidu;
- QR kodo s povezavo do opisa na internetu;
- grb Občine Lovrenc na Pohorju;
- prostor za besedilo, opis točke;
- prostor za slike iz notranjosti ali iz zgodovine.

B Sušilnica sadja "Pajštva"

Lovrenc je bil vedno bogat s sadjem. Nekaj so ga prodali, večino sadja pa je ostalo za domačo uporabo. Jabolka so stisnili in naredili jabolčnik, ki ga imenujejo mošt. Ta je bil glavna pijača ob delovnikih. Veliko hrušk, jabolk in sliv pa so posušili. Na kmetijah so bile pogoste sušilnice sadja - pajštve. Med tržani in okoliškimi kmeti pa je bila priljubljena pajštva, ki je bila župnijska last. Župnija je v njej sušila lastno sadje, uporabljali pa so jo lahko tudi ostali krajani.

Po pripovedovanju domačinov naj bi bila starejša od dvesto let. Del, kjer je sušilnica, je zidan iz kamna, prvi prostor in ostrešje pa sta lesena. Krita je z opečnim strešnikom. Ostrešje je leseno, takšni so tudi žebli. Kurišče je z zunanje (severne)strani, notranjost pa je razdeljena na dva dela.

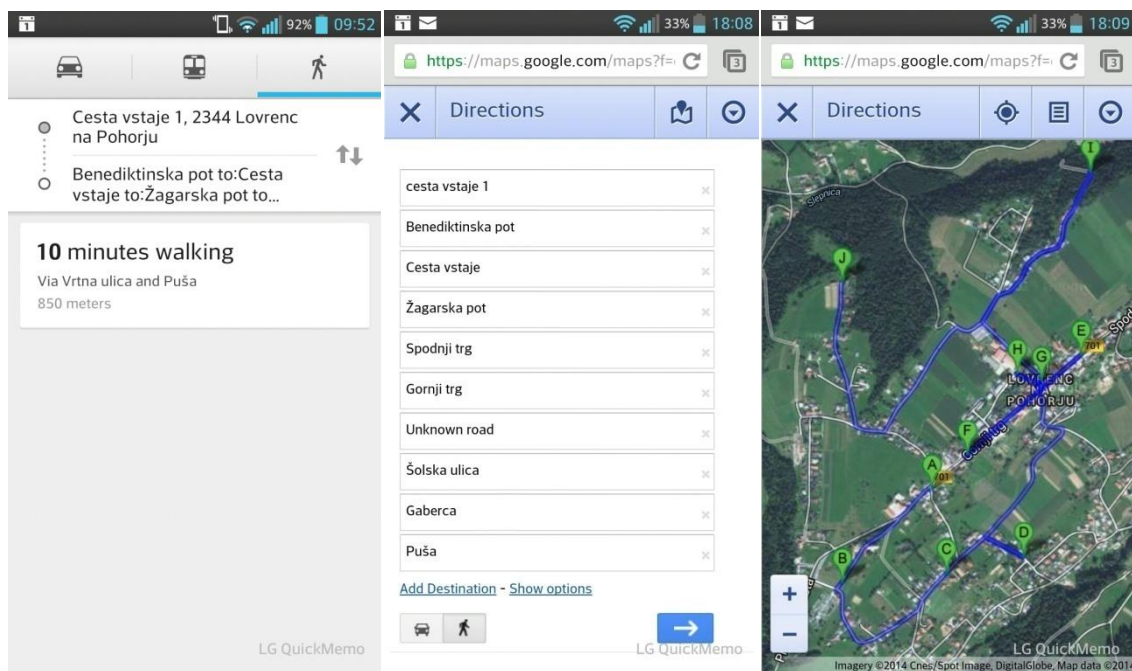
V prvem delu so nalagali in prebirali sadje, drugi del je sušilnica. Na levi in desni strani so po tri lesene "dere" (lese), na katerih se je sušilo sadje. Dere so bile na lesenih valjih, tako da jih je bilo mogoče pomikati in so lahko nalagali sadje. Sadje za sušenje so doma očistili in pripravili. Jabolka so narezali na štiri dele, slive - "žvešple" so pustili cele, hruške so sušili cele ali pa so jih prerezali na polovico.

Kdor je želel sušiti sadje, je moral s sabo pripeljati drva. Za sušenje je skrbel hlapec iz župnišča. Počasen ogenj je gorel dan in noč. Ponavadi se je sadje sušilo dva do tri dni. Vmes ga je bilo treba obračati in prebirati. Pajštvo so uporabljali še do začetka petdesetih let. Suha jabolka so imenovali "platiči", hruške pa "kloce". Suho sadje so jedli za malico, pogosto pa so skuhalih kompot, ki je vseboval dovolj naravnega sladkorja. Skupaj s kruhom so ga jedli za večerjo ali malico. Suho sadje so kuhali v redkem koruznem zdrobu. To jed so imenovali "turška župa". Najbolj priljubljeno pa je bilo suho sadje v sadnem kruhu - "klecprutu".

Slika 21: Osnutek informativne table.

Za popotnike, ki bi se podali na krožno pot, pa bi se lahko izdelala tudi aplikacija za pametne telefone, ki bi omogočala skeniranje QR kode pri posamezni postaji krožne poti in tudi navigacijo pohodnika med samimi točkami, kot je to prikazano na spodnji sliki:

Slika 22: Aplikacija na pametnem telefonu.

Ob zaključku raziskovalne naloge smo se vrnili k uvodnim hipotezam ter preverili, ali smo v času priprave raziskovalne naloge dobili dovolj podatkov, da jih lahko potrdimo ali ovržemo. Tako lahko:

- potrdimo, da ima Lovrenc številne kulturne, stavbne in naravne znamenitosti, vendar niso dobro označene in jih naključen turist s težavo najde.
- oblikujemo krožno pot po Lovrencu in pripravimo sodobno aplikacijo na pametnem telefonu, ki lahko turista vodi po krožni poti.
- potrdimo, da je o kulturni, stavbni in naravni dediščini Lovrenca veliko zapisanega.
- domnevamo, da bi bili zbrani podatki in predlagana informacijska tabla v pomoč občini pri oblikovanju sodobne turistične poti in navigacije po znamenitostih Lovrenca.

Z vsebino raziskovalne naloge bomo seznanili tudi predstavnike občine in upamo, da jo bodo lahko koristno uporabili pri izdelavi turistične signalizacije, ki bo za uporabnike sodobna, enostavna in privlačna, ter po naših sklepanjih tudi cenovno sprejemljiva.

LITERATURA

1. Ožbej Vresnik, Franc Verovnik. Jakob Paulič Sadonik in njegov čas. Lovrenc na Pohorju: Občina, 2011.
2. J. Mlinarič et. al. l.. Lovrenc na Pohorju skozi stoletja. Lovrenc na Pohorju: KS Lovrenc, 1991.
3. Franc Verovnik, Ožbej Vresnik, Anžej Bečan. Ujeti trenutki časa: razglednice Lovrenca na Pohorju in njegove okolice. Lovrenc na Pohorju: Občina, 2012.
4. Dvojna podoba Lovrenške kmečke hiše, raziskovalna naloga osnovne šole, Lovrenc na Pohorju, 1995.
5. [http://www.lovrenc.net /jespa/](http://www.lovrenc.net/jespa/) (25. 2. 2014).
6. <http://www.kamra.si/> (25. 2. 2014).
7. <http://rkd.situla.org/> (24. 2. 2014).